

TOBIN VERGİSİ: BİR “DÖVİZ İŞLEMLERİ VERGİSİ” ÖNERİSİ

Araş. Gör. Aysel ARIKBOĞA

Özet

Son yirmi yılda sermaye piyasaları hacminde görülen olağanüstü büyüme ve bu büyüme ile birlikte finansal krizlerin sıklığında görülen artış dikkat çekicidir. Özellikle finans kesiminden başlayıp giderek reel kesimi de etkisi altına alan finansal krizlerin meydana getirdiği çalkantılar somucunda, sermaye hareketleri üzerine çeşitli kontrollerin ve sınırlamaların getirilmesi tartışmaları yeniden gündeme geldi. Tobin vergisi önerisi bu tartışmalar arasında önemli bir yer tutmaktadır. James Tobin, kısa-vadeli sermaye hareketlerinin neden olduğu spekülasyon ve istikrarsızlığı önlemek için döviz işlemlerinin vergilendirilmesi önerisinde bulundu. Döviz piyasalarının bugün ulaştığı olağanüstü hacim ile birlikte Tobin vergisi önerisinin önemi daha da artmıştır.

Abstract

The frequency of the financial crises, as a result of the excessive growth of the capital markets especially for the last twenty years, is attracting attention. With respect to the turmoil starting from the financial markets then spreading to the real sectors, the debate about introducing some measures of controls and restrictions on capital mobility became a current issue again. Tobin tax proposal is a significant one among these discussions. In order to avoid the speculation and instability resulting from the short-term capital movements, James Tobin has proposed a currency transaction tax. By the enormous increase in the volume of the foreign exchange market the importance of the Tobin tax proposal has increased too.

1. Giriş - Tobin Vergisinin Kökeni

James Tobin tarafından 1970’li yıllarda ortaya atılan, ancak o dönemde fazla ilgi görmeyen “döviz işlemleri vergisi” önerisi günümüzde yeniden hararetli tartışmalara konu olmaktadır. 1970’li yıllarda sermaye hareketliliği günü-

* İ.Ü. İktisat Fakültesi, Maliye Bölümü.

müzle karşılaştırıldığında bu denli yoğun değildi. Özellikle, 1980'li yıllarla birlikte sermaye hareketleri hızla artmıştır ve hacmi Nisan 2001 itibariyle günlük olarak 1.2 trilyon dolara ulaşmıştır (BIS, 2001: 1). Bu hızlı artış, dönem boyunca gözlenen finansal serbestleştirme çabalarının ve işlem sürecini (transaction process) hızlandıran yoğun teknolojik gelişmelerin etkisi (Felix, 1995:56) ile ortaya çıkmıştır. Öte yandan, aşırı mali yoğunluğun yaşanmasına ve sermayenin akışkanlığının bu denli yüksek olmasına karşılık, emek gücünün ve mal dolaşımının hızı çok daha düşüktür. Tobin'in ifadesiyle, "mallar ve emek, uluslararası fiyat sinyallerine karşı akışkan fonlardan çok daha yavaş hareket ederler" (1985: 489). Reel sektördeki işlemler yüksek maliyetlidir, malların dolaşımını hem yavaş hem de pahalıdır. Oysa, finansal piyasalardaki işlemler hem çok daha düşük maliyetli hem de daha süratlidir (Eichengreen, Tobin ve Wyplosz, 1995: 164). Bu süreç sonucunda, sermayenin spekülatif hareketlerine bağlı olarak yaşanan iktisadi krizlerin sıklığına, Tobin vergisi önerisini yeniden gündeme getirmiştir.

Tobin'e göre, finansal araçlarla ilgili diğer piyasalarda olduğu gibi, döviz piyasalarında da gelecekteki fiyatlar üzerine yapılan spekülasyon piyasa katılımcılarının temel faaliyetini oluşturmaktadır (1985: 492). Bu durumda, finansal piyasaların, diğer spekülörlerin ne yapacağını tahmin etmeye çalışan spekülörlerin hakimiyeti altında olduğunu (Tobin, 1985: 493) söylemek mümkündür.

Ashında, spekülatif hareketlerin piyasalar üzerindeki hakimiyetini kırmak için sermaye hareketleri üzerine vergi konulması önerisi yeni değildir ve bundan çok daha önceleri, Keynes tarafından ortaya atılmıştır (Keynes, 1936: 160). Keynes, bu tip bir vergi ile piyasadaki spekülatif faaliyetler karşısında uzun-vadeli işlemlerin ağırlığının artacağını belirtmiştir. Keynes ve Tobin'in vergi önerilerinin temelini sermaye piyasalarındaki spekülatif hareketler ve bunların neden olduğu dalgalanmalar oluşturmaktadır. Ancak bu iki vergi önerisi arasında önemli bir fark bulunmaktadır (Dimand ve Dore, 2000: 517-518). Keynes'in önerisi, verginin, mal ve hizmet ticaretine değil, yalnızca menkul kıymet işlemlerine uygulanması şeklindedir. Tobin vergisinin ise, ticari akımlar da dahil olmak üzere tüm döviz işlemleri üzerine uygulanması söz konusudur. Bu verginin, bir ülkede başka bir para birimi üzerinden gerçekleştirilen tüm işlemleri kapsamaması gerektiğini belirten Tobin, verginin, ülkede yerleşik olmayan bir kişi tarafından satılan tüm mal, hizmet ve varlıklara karşılık yapılan ödemelere uygulanması gerektiğini ifade etmektedir (Tobin, 1985: 494). Bu farklılığa karşın, Tobin vergisinin kökeninin, Keynes'in menkul kıymetler piyasası işlemleri üzerinden alınmasını önerdiği vergiye dayandığını söylemek mümkündür (Dimand ve Dore, 2000: 519).

II. Döviz Piyasası Hacminde Meydana Gelen Değişiklikler

BIS (Bank for International Settlements) 2001 yılı raporunda, döviz piyasalarının hacmine ilişkin olarak aşağıdaki tabloya yer vermektedir:

Tablo 1: Döviz Piyasası Hacmi

	Günlük Hacim (Milyar ABD Doları)					Yıllık Ortalama Değişim (%)	
	1989	1992	1995	1998	2000 e	1989-1998	1998-2000
Toplam	590	820	1,190	1,500	1,100	11	-14
Spot	350	400	520	600	450	6	-13
Forwards / Swaps	240	420	670	900	650	16	-15

e : tahmini işlem hacmi

Kaynak : Lehman Brothers Foreign Exchange Research 2000 ve BIS'den BIS, 2001:98.

Tabloda dikkati çeken ilk nokta, döviz piyasaları hacminin, 1989 ile 1998 yılları arasında neredeyse üç kata varan hızlı büyümesidir. 1998 ile 2000 yılları arasında bu hacim yaklaşık olarak %27 oranında bir düşüş göstermiştir. Döviz piyasalarının hacminde görülen bu düşüş konjonktürel bir durumdur; sermaye, koşulları kendisi açısından uygun bulduğunda süratle kârlı alanlara doğru hareket etmeye devam edecektir. 1998 ile 2000 yılları arasında sermaye hareketlerinin hacminde meydana gelen bu düşüş, özellikle Güneydoğu Asya'da yaşanan ve tüm dünyayı etkileyen finansal krizin bir yansımasıdır. 2000 yılına ait rakamlar 1989 yılı ile karşılaştırıldığında neredeyse iki kata varan artış gözlenmektedir ve bu hacim dünya ticaret hacmi ile kıyaslandığında halen çok yüksektir.

Dünya Bankası verilerine göre, 1998 yılı itibariyle **yıllık** ihracat hacmi yaklaşık olarak 6.5 trilyon dolar iken (WDR 2000/2001:312-313), aynı yıl itibariyle sermaye hareketlerinin yalnızca **bir günlük** hacmi 1.5 trilyon dolara ulaşmaktadır. Bu veriler, sermaye piyasaları hacmindeki olağanüstü büyümeyi açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

1970'lerden beri artan finansal serbestliğin ve buna bağlı olarak finans sektörünün aşırı büyümesinin, dünya ticaret hacminin ve üretiminin artış hızının azalması, işsizlik oranının artması ve küresel finansal krizlerin sıklığında görülen artış ile paralellik göstermesi dikkate değer bir noktadır. Sermaye kaçışından endişe duyan hükümetler, istihdam ve gelir dağılımı adaleti ile ilgili görevleri yerine, oynak ve istikrarsız finansal piyasaların düzenlenmesine öncelik vermektedirler (Felix, 1995:56-57). Çünkü, spekülâtif sermaye akımları, hükümetlerin maliye politikalarının, özellikle de kamu harcamalarının, kontrol altına

alınmasında önemli bir role sahiptir (De Angelis, 1999/2000:188). Tobin'e göre, finansal sermayenin hareketliliği, ulusal faiz oranları arasındaki farklılıkların varlığını sürdürdürebilmesini ve buna bağlı olarak merkez bankaları ve hükümetlerin kendi iç ekonomilerine uygun para ve maliye politikaları uygulayabilmelerini ciddi bir biçimde sınırlandırmaktadır. Döviz kurları üzerine yapılan spekülasyonun da çok ciddi ekonomik sonuçları bulunmaktadır (Tobin, 1985:489).

III. Tobin Vergisi Ne Öneriyor?

Tobin, uluslararası para piyasaları ile ilgili olarak iki olasılıktan bahsetmektedir (1985:489). Bunlardan ilki, ortak para birimi, ortak para ve maliye politikası ve iktisadi entegrasyona doğru gitmektir. Diğeri ise, ülkeler ya da para sahaları arasında giderek daha fazla finansal bölünmeye doğru gitmektir. Böylece, merkez bankaları ve hükümete belirli iktisadi amaçları ile ilgili politikalarında daha fazla özerklik sağlanması mümkün olacaktır. Tobin'e göre, dünya çapında giderek artan iktisadi entegrasyonun çok önemli ve aynı zamanda da tehlikeli iki özelliği bulunmaktadır. Bunlar, entegrasyon sürecinin "kısmi" ve "dengesiz" olmasıdır. Özellikle, özel finansal piyasalar diğer iktisadi ve politik kurumlardan çok daha hızlı bir biçimde uluslararasılaşmıştır (Tobin, 1985:490). Finansal piyasalarda görülen bu değişiklikler ve bunların reel sektörler üzerinde yarattığı olumsuz etkiler nedeniyle, Tobin, döviz işlemlerinde uygulanmak üzere uluslararası tektip bir vergi önerisinde bulunmuştur (Tobin, 1985:490).

Tobin vergisi, uluslararası alanda anlaşmaya varılarak her ülkenin kendi yetki alanında uygulayacağı tektip bir vergi olarak tanımlanmaktadır (Tobin, 1985:493-494, Eichengreen, Tobin ve Wyplosz, 1995:165). Bir ülke kendi sınırları dahilindeki tüm paralar-arası işlemler üzerinden -o ülkenin parası bu işlemlere dahil olmasa dahi- vergi almakla yükümlü olacaktır. Vergi gelirlerinin IMF ya da Dünya Bankası gibi uluslararası bir kurumda toplanabileceği önerilmiştir. Vergi uygulamaları ile ilgili olarak ulusal otoritelerin denetiminin, BIS ya da IMF gibi kuruluşların sorumluluğunda olabileceği, ayrıca, bu uluslararası kuruluşların belirlenen ölçülere uymayan ülkelere yaptırım uygulama yetkisine sahip olmaları gerektiği belirtilmiştir (Eichengreen, Tobin ve Wyplosz, 1995:165-166).

Tobin'in ortaya attığı vergi önerisi, Keynes'in, "piyasanın psikolojisini tahmin etme faaliyeti" (1936:158) olarak tanımladığı spekülatif hareketlerin önlenmesi amacını taşımaktadır. Sermayenin, döviz kurlarındaki en ufak bir değişiklikte, bu dalgalanmadan fayda sağlamak amacıyla döviz işlemlerine başvur-

ması kısa-vadeli hareketleri artırır. Bu tip faaliyetler piyasanın istikrarsız yapısını ve dalgalanmasını daha da besleyici etki yaparlar.

Verginin özellikleri ile ilgili olarak öne sürülen önemli kavramlardan biri de, verginin filtre işlevidir (Wahl ve Waldow, 2001:3). Buna göre, sermaye hareketleri üzerine konulacak çok düşük oranlı bir vergi ile kısa-vadeli spekülâtif sermaye hareketleri kârlı olmaktan çıkacak ve bu hareketlerin toplam sermaye hareketleri içindeki payı azalacak, buna karşılık, uzun-vadeli sermaye hareketleri ve yatırımlar olumsuz yönde etkilenmeyecektir. Tobin'e göre, bu verginin amacı spekülâtif sermaye hareketlerini yavaşlatmaktır; ayrıca önerilen vergi oranı, mal ticareti ya da uzun-vadeli sermaye hareketleri ve yatırımlar üzerinde caydırıcı olamayacak kadar düşük bir orandır (UN, 1994:70). Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi, Tobin'in bu vergi önerisi ile amaçladığı aslında, sermaye hareketlerinin engellenmesi değildir. Gerçekte amaçlanan sermaye hareketlerinin vade yapılarını değiştirmek, bu hareketleri daha uzun vadeye yaymak ve uzun-vadeli sermaye hareketlerini özendirmektir; bu şekilde piyasaların, kısa-vadeli sermaye hareketlerinin neden olduğu istikrarsız yapıdan kurtarılması hedeflenmektedir.

Tobin vergisinin bir diğer özelliği de, verginin azalan oranlı (degressive) yapısıdır (Wahl ve Waldow, 2001:7-8). Buna göre, bir yatırımın vadesi ne kadar uzun olursa verginin o yatırım üzerindeki etkisi o kadar az olacaktır. Bu yaklaşımı destekleyen tabloya aşağıda yer verilmiştir. Bir işlemin kârlı olabilmesi için işlem sonucunda gerçekleşecek olan kâr marjının vergi ile ödenen tutardan daha yüksek olması gerekmektedir. Tabloya göre, bir gün vadeli bir işlemin, yüzde 0.5 oranında bir vergi uygulanması durumunda, yıllık olarak en az yüzde 365 oranında bir kâr marjının olması gereklidir, aynı vergi oranında ancak bu sefer iki yıl vadeli bir işlemde ise gerekli olan minimum kâr marjı yüzde 0.5 olarak hesaplanmıştır.

Tobin vergisi önerisi, kısaca, döviz alım-satımı sırasında yüzde 0.1 ile yüzde 0.5 arasında değişen bir oranda vergi alınmasını içermektedir (Boukhari, Anbarasan ve Kohut, 1999). Tobin vergisinin gelir potansiyelinin böylesi düşük vergi oranlarında dahi oldukça yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Buna göre, vergi oranının yüzde 0.5 olması durumunda yıllık olarak tüm dünyada 300 ile 400 milyar dolar arasında vergi geliri elde edileceği tahmin edilmektedir (Felix, 1995; 58). Verginin uygulanması ile ilgili çeşitli tartışmalarda (Felix, 1995:58 , Wahl ve Waldow, 2001:10-11), vergi gelirlerinin bir kısmının uluslararası amaçlarda kullanılması; Üçüncü Dünya ülkelerine uzun-vadeli borç verme, çeşitli

Tablo 2: Verginin Azalan Oranlı (Degressive) Yapısı

Vade	Farklı Vergi Oranlarında Verginin Azalan Oranlı (Degressive) Yapısı (%)		
	% 0.25	% 0.5	% 1
1 gün	182.5	365	730
1 hafta	26	52	104
1 ay	6	12	24
3 ay	2	4	8
6 ay	1	2	4
1 yıl	0.5	1	2
2 yıl	0.25	0.5	1
10 yıl	0.05	0.1	0.2

Kaynak : Huffschmid, 1995'den Wahl ve Waldow, 2001:8.

sosyal nitelikli harcamalar için kullanım gibi, bir kısmının da ulusal ihtiyaçlar için kullanılması önerisi yapılmıştır. Ancak, Tobin'in ifadesiyle (UN, 1994:70), vergi gelirlerinin uluslararası amaçlarda kullanılmak üzere artırılması, bu önerinin birincil amacı değildir. Tobin'e göre bu vergi önerisinin öncelikli olarak iki temel amacı bulunmaktadır (UN, 1994:70). Bunlardan ilki, piyasa katılımcılarının spekülatif fırsatlara oranla uzun-vadeli sermaye hareketlerine verdikleri ağırlığı arttırmak, diğeri ise ulusal para politikasına daha fazla özerklik sağlamaktır.

Tobin, piyasaların temel sorununun, “özel finansal sermayenin uluslararası -ya da daha iyisi, paralar-arası- aşırı hareketliliği” (1985:488) olduğunu düşünmektedir. Tobin, bu verginin özellikle kısa-vadeli sermaye hareketleri açısından caydırıcı olacağını düşünmektedir. Verginin daha uzun vadeli hareketler üzerinde daha düşük bir etkiye sahip olacağı, dahası bu hareketlerin getirileri de yüksek olduğundan olumsuz yönde bir etkide bulunmayacağı belirtilmektedir (Tobin, 1985:490 , Eichengreen, Tobin ve Wyplosz, 1995:164-165).

IV. Tobin Vergisinin Uygulanabilirliği

Tobin'in ortaya attığı “döviz işlemleri vergisi”nin etkin bir biçimde uygulanabilmesi için, verginin uygulama şekli konusunda küresel bir anlaşmanın sağlanması gerekmektedir. Aksi halde sermaye hareketleri bu sefer de vergiyi hiç uygulamayan ya da daha düşük oranda uygulayan ülkelere doğru kayacaktır.

Verginin küresel olarak ve tektip uygulanmaması halinde nisbi getiriler farklılaşacağından, sermayenin etkin olmayan kullanım alanlarına yönelmesi söz konusu olabilecektir. Bu durumda da spekülative sermaye hareketlerinin önlenmesi amacı ile ortaya atılmış olan bu vergi önerisi amacına ulaşamayacaktır. Tobin vergisinin tek ülke tarafından uygulanması halinde vergiden kaçınmak isteyen piyasa katılımcıları döviz işlemlerini o ülkenin dışında gerçekleştireceklerdir (Garber ve Taylor, 1995:174). Döviz işlemleri vergisinin küresel olarak uygulanmaması halinde vergiden kaçınmanın yolları kolaylaşacağından böyle bir verginin tüm ülkelerin işbirliği içinde olmamaları durumunda uygulanabilmesi söz konusu değildir (Kenen, 1995:188-189). Garber ve Taylor, verginin uluslararası alanda uygulanması halinde ise, döviz piyasalarındaki spekülative hareketlerin diğer finansal araçlara yönelmesinin söz konusu olabileceğini, bunu kontrol altına almak için verginin, döviz işlemlerinin yanısıra menkul kıymet işlemlerinde ve türev piyasalarda da uygulanması gerektiğini belirtmiştir (1995:178-180).

Günümüzde, Tobin vergisinin uygulanabilirliği yönünde çeşitli engeller olduğu savunulmaktadır. Bunlar; vergi oranının ne olacağı, uygulama alanının genişliği, uluslararası alanda verginin uygulama şekli konusunda bir uyumun sağlanmasının imkansızlığı şeklinde sıralanmakta ve bu vergi önerisi bazı çevrelerce kabul görmemektedir. Aslında bu tepkinin, verginin uygulanması esnasında karşılaşılabilecek olan teknik problemlerden çok politik kaygılar sonucu olduğu konusunda görüşler mevcuttur. Bu konudaki en önemli engellerden birini dünya çapında finans sektörünün vergilendirilmeye karşı gösterdiği direnç (Felix, 1995:59) oluşturmaktadır. Bu itirazlar oldukça kuvvetlidir; sermaye piyasalarının bugün ulaştığı olağanüstü hacim nedeniyle, "uluslararası sermayenin öncelikleri ile uyuşmayan politikalar"ın (De Angelis, 1999/2000:188) uygulanabilmesi zor görünmektedir. Para piyasalarının oynak ve istikrarsız yapısından faydalanarak kazanç sağlayan kesim açısından bu vergi önerisinin kabul görmemesi anlaşılabilir. IMF'nin, üye ülkelerin tüm sermaye işlemleri için paralarının tam konvertibl yapılmasını (Felix, 1995:57) istediği bir düzenle, sermaye hareketleri üzerine vergi konulmasını isteyen yaklaşımın -bir döviz işlemleri vergisinin- birbiriyle çatışması olağandır. Çünkü döviz işlemleri üzerinden alınacak bir vergi, bu tip işlemler üzerindeki kontrolü arttıracaktır.

Tobin vergisinin gelir potansiyeli oldukça yüksek olmakla birlikte, bu vergi, sermaye kazançları üzerinden alınabilecek olan tüm diğer olası vergilerden yalnızca biridir (De Angelis, 1999/2000:190). Tobin'in önerisi açısından asıl dikkate değer olan nokta, verginin kısa-vadeli sermaye hareketlerini gerçekten

kısıtlayıp kısıtlayamayacağıdır. Verginin, kısa-vadeli sermaye hareketlerini özendirilmeyecek şekilde işlemesi için, spekülâtorlerin fiyatlardaki değişim beklentisinin çok düşük oranlı bir Tobin vergisinden daha düşük olması gerekmektedir (De Angelis, 1999/2000:190). Tobin vergisinin spekülâtif hareketleri önlemeyeceğini iddia eden Paul Davidson, “Tobin vergisi konulmasının eğer piyasada zayıf bir paranın esintisi varsa kendi başına çok kısa-vadeli spekülasyonu bile engelleyemeyeceği” (1997:678) sonucuna varır.

V. Sonuç

Tobin vergisi önerisi, spekülâtif sermaye hareketlerinin önlenebilmesi açısından dikkate değer bir öneridir. Ancak, böyle bir verginin uygulanabilmesi bir o kadar imkansız görünmektedir. Çünkü, nihai ekonomik kararlar ekonomideki güç dengesine bağlı olarak alınmaktadır. Piyasaların kendi işleyişlerinin neden olduğu istikrarsızlığı ve finansal krizleri önleyebilmek için yalnızca üst yapıyla ilgili bazı düzenlemeler yapmak gerçekçi çözümler olarak görünmemektedir.

Fakat yine de, bir “döviz işlemleri vergisi”nin spekülâtif sermaye akımlarının hacmini düşürebilecek bir potansiyel taşıması ve verginin çok düşük bir oranda uygulanması durumunda dahi yüksek miktarlarda vergi geliri elde edilecek olması, sistemde bazı iyileştirmeler sağlamak adına dikkate değerdir. Vergi gelirlerinin, uluslararası amaçlarda kullanılmak üzere bir fonda toplanması söz konusu olabilir. Verginin teknik olarak uygulanabilirliği açısından bazı kolaylaştırıcı mekanizmalar vardır. Bilgisayar teknolojisinde yaşanan gelişmeler sayesinde, döviz alım-satım işlemi gerçekleştiği anda vergi tutarı da otomatik olarak hesaplanabilir. Böylece vergi, tüm diğer sermaye işlemleri sırasında finansal kurumlar tarafından alınan komisyon tutarı gibi hesaplanabilir ve vergi gelirleri bu şekilde kaynaktan kesilerek toplanabilir. Tobin vergisi ile ilgili olarak esas problemi, piyasa istikrarsızlığından fayda sağlayan kesimin, bu verginin uygulanması durumunda kârı düşeceğinden, verginin teknik olarak uygulanamayacağı yolunda öne sürdüğü itirazlar oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bank For International Settlements, (2001). Annual Report 2001. <http://www.bis.org/publ/ar2001e.htm>. (19 Ekim 2001).
- , (2001). "Central Bank Survey of Foreign Exchange And Derivatives Market Activity In April 2001: Preliminary Global Data." <http://www.bis.org/press/p011009.htm>. (19 Ekim 2001).
- Boukhari, Sophie, Anbarasan, Ethirajan ve Kohut, John, (1999). "James Tobin: Reining In The Markets," UNESCO Courier. Vol.52, Issue 2. February. http://www.unesco.org/courier/1999_02/uk/dires/intro.htm. (27 Eylül 2001).
- Davidson, Paul, (1997). "Are Grains Of Sand In The Wheels Of International Finance Sufficient To Do The Job When Boulders Are Often Required?," The Economic Journal. Vol. 107, No. 442. May. 671-686.
- De Angelis, Massimo, (1999-2000). "Capital Movements, Tobin Tax, And Permanent Fire Prevention: A Critical Note," Journal Of Post Keynesian Economics. Vol. 22, No. 2. Winter. 187-195.
- Dimand, Robert W. ve Dore, Mohammed H.I., (2000). "Keynes's Casino Capitalism, Bagehot's International Currency, And The Tobin Tax: Historical Notes On Preventing Currency Fires," Journal Of Post Keynesian Economics. Vol. 22, No. 4. Summer. 515-528.
- Eichengreen, Barry, Tobin, James ve Wyplosz, Charles, (1995). "Two Cases For Sand In The Wheels Of International Finance," The Economic Journal. Vol.105, No.428. January. 162-172.
- Felix, David, (1995). "Financial Globalization And The Tobin Tax," Challenge. Vol.38, Issue 3. May/June. 56-59. <http://search.epnet.com>. (27 Eylül 2001).
- Garber, Peter ve Taylor, Mark P., (1995). "Sand In The Wheels Of Foreign Exchange Markets: A Sceptical Note," The Economic Journal. Vol. 105, No. 428. January. 173-180.
- Kenen, Peter B., (1995). "Capital Controls, The EMS And EMU," The Economic Journal. Vol.105, No.428. January. 181-192.
- Keynes, John Maynard, (1936). The General Theory of Employment, Interest, And Money. London: Macmillan.
- Tobin, James, (1985). "A Proposal For International Monetary Reform," Essays In Economics: Theory And Policy. Cambridge: MIT Press. (Bu makale ilk kez 1978 yılında "Eastern Economic Journal" da yayınlanmış ve derginin izni ile adı geçen kitapta yeniden basılmıştır.)
- , (1994). "A Tax On International Currency Transactions," United Nations, Human Development Report 1994. <http://www.undp.org/hdro/1994/94ch4.pdf>. (17 Ekim 2001)
- Wahl, Peter ve Waldow, Peter, (2001). "Currency Transaction Tax - A Concept With A Future." WEED Working Paper. <http://www.waronwant.org/tobin/weed.pdf>. (10 Ekim 2001).
- World Bank, World Development Report 2000/2001. <http://www.world-bank.org/poverty/wdrpoverty/report> (17 Ekim 2001).